

MŮJ BRATR CHE

JUAN MARTIN GUEVARA

ARMELLE VINCENT

MŮJ BRATR

CHE

JUAN MARTIN GUEVARA
ARMELLE VINCENT

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

© Éditions Calmann-Lévy, 2016
Copyright © Juan Martin Guevara, Armelle Vincent, 2016
Photos © family Guevara de la Serna, 2016
Cover © Lukáš Tuma, 2017
Preface © Josef Opatrný, 2017
Translation © Tereza Dvořáková, 2017

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2017

ISBN 978-80-7557-084-0 (print)

ISBN 978-80-7557-464-0 (ePub)

ISBN 978-80-7557-465-7 (Mobi)

ISBN 978-80-7557-466-4 (pdf)

Obsah

Poznámka k českému vydání.....	7
Quebrada del Yuro.....	13
Havana, leden 1959.....	23
Výstřední pár bez peněz.....	45
Volní jako ptáci.....	59
Jedinečná postava	77
Země Ameriky, kde se jí nejlépe	91
Objevit svět nebo ho změnit.....	109
Návrat do Buenos Aires.....	131
„Tenhle dopis je možná poslední“	147
Osm let, tři měsíce a dvacet tři dní.....	171
Den propuštění.....	197
Odletět do Havany.....	205
Sbohem, mé děti.....	217
V Kubáncích se člověk často splete	223
Co mám jiného dělat, než sít zrna?	235
Che žije dál.....	259
„Jeden rok. Už tak dlouho.“	265
Přílohy.....	273
Úryvky z proslovu v Alžírsku	275
Dopis arcibiskupa Moura	281
Bibliografie	283
Poděkování.....	285

Poznámka k českému vydání

Kniha, již dostává čtenář do rukou, není historií Guevarova života ani pokusem o objektivní pohled na tuto kontroverzní osobnost dějin 20. století. Je a zůstane svéráznou vzpomínkou Guevarova mladšího bratra na člena rodiny ve světě, kde rodinná pouta hrají stále významnou roli v hodnocení příslušníků vlastních rodinných klanů, poutaného navíc k „Che“ stejnou vírou, neochvějným přesvědčením komunisty. Na text je tedy třeba pohlížet jako na svědectví člověka, který vyrůstal ve stejném prostředí jako jeho starší bratr, jehož poprvé viděl jako patnáctiletý na havanském letišti v lednu 1959 a příliš příležitostí ke kontaktu s už slavným sourozencem neměl ani v následujících dnech, týdnech a letech.

Zpočátku Guevaru, druhého muže vítězného boje proti Batistově režimu, plně zaměstnávaly jeho revoluční povinnosti. Funkce velitele pevnosti Cabaña, kde vítězové shromažďovali stoupence poraženého diktátora a fyzicky je zde likvidovali. Později Guevara působil jako Castrův emisar v zahraničí, kde získával sympatie a pomoc pro nový režim na Kubě, s tímto posláním jednal v Egyptě také s československými diplomaty a navštívil pak i Prahu. Po návratu do Havany

se stal ředitelem národní banky a v zemi, jejíž ekonomika byla založena na rozvinutém zemědělství a vyspělém turistickém podnikání, ministrem průmyslu s velkou ambicí: ekonomiku kompletně přebudovat a proměnit Kubu v moderní průmyslovou mocnost s mohutnými metalurgickými a strojírenskými závody. Touto přestavbou pověřil Guevara ve svých plánech nového, socialistického člověka, vedeného k maximálnímu pracovnímu nasazení ne touhou po materiální odměně, ale uvědomělou snahou přispět ze všech sil rozvoji společnosti.

Kuba přitom měla pomáhat budování socialismu na celém světě, v první polovině šedesátých let především bojem proti pozicím USA na všech světadílech, nejen v Latinské Americe, kam od roku 1962 létaly přes Prahu v rámci programu Manuel desítky a stovky Brazilců, Argentinců, Dominikánců a příslušníků dalších latinskoamerických národů vycvičených a vyzbrojených na Kubě, aby vedli ve Venezuele, Bolívii, Peru a po celém kontinentě vůbec partyzánskou válku, ale také v Asii a Africe. Na světě tak měla vzplanout různá ohniska – řečeno Guevarovými slovy „dva, tři, více Vietnamů...“, které by donutily Spojené státy opustit světovou scénu a stáhnout se za své hranice.

Tyto Guevarovy, a Castrov, představy o podobě světa se lišily od praktické politiky Sovětského svazu a jeho evropských satelitů. Projevovalo se to opakovaně, i při příležitostných setkáních kubánské politické elity s představiteli veřejného života východoevropských zemí. Když se tak druhý nejmocnější muž Kuby sešel v hluboké noci se zástupci Svazu československých spisovatelů Lumírem Čivrným a Milanem Jarišem

v residenci československého zastupitelského úřadu v Havaně, patřil Guevarův jediný zájem československým zbraním. Na své otázky neuslyšel ovšem od, řečeno parafrází Jarišových slov, Švejkových dědiců, uspokojivou odpověď, beze slova se pak zvedl a ve svých nezašněrovaných bagančatech bez ohledu na zkoprnělé účastníky setkání odešel.

Nakonec zmizel i z Kuby, odjel bojovat za komunistickou budoucnost Afriky, kde však neuspěl, a v Angole i Mozambiku jej čekalo trpké zklamání. Po následujícím několikaměsíčním pobytu v Československu, kde podle životopisců plánoval v roce 1966 misi do některé z latinskoamerických zemí, překročil zase Atlantik. Tisk pak přinášel opakovaně nejružnější úvahy o místě Guevarova pobytu a působení, které ukončila 8. října 1967 zpráva bolívijské armády. Její speciální jednotky Guevaru v horách Bolívie dopadly a následující den zastřelily. Protože noviny přinášely zaručené informace o smrti muže, symbolizujícího revoluční Kubu a partyzánské hnutí v Latinské Americe opakovaně, ozvaly se okamžitě hlasy pochybovačů. Nezněly na rozdíl od dřívějších případů z Kuby, kde zavládlo v oficiálních tiskových orgánech naprosté ticho. Následující den pak bolívijské úřady potvrdily starší zprávu a Fidel Castro pohnutým hlasem informaci potvrdil. Mluvil o smrti hrdinného guerillera – partyzána. Jeho dikci pak přijala levá část politického spektra nejen v Latinské Americe a opakuje ji dodneška. Spolu s tvrzením o jeho statečném chování před hlavní namířeného samopalu v chvějící se ruce příslušníka oddílu vycvičeného CIA dřív než stiskl spoušť. V této prezentaci zajetí a smrti se neobjevují slova, jimiž se obrátil

Můj bratr Che

zarostlý muž v rozedrané uniformě a polorozpadlých botách na vojáky, kteří jej obklopili v příkré strži: „Nestřílejte. Mám větší cenu živý než mrtvý.“

Guevarova smrt v bolívijských horách zastřela neúspěch jeho mise v Africe, dala zapomenout na podstatný Guevarův podíl na žalostném stavu kubánské ekonomiky v první polovině šedesátých let – a to ještě jen největší realisté čekali její další rozklad až ke krachu, k němuž došlo už bez přímé Guevarovy účasti v roce 1968, kdy Kubu zachránily od úplného hospodářského rozvratu jen masivní dodávky strojů, potravin i spotřebního zboží ze Sovětského svazu, Československa, Bulharska a Německé demokratické republiky.

Zprávy z La Higuery a La Pazu daly zapomenout na Guevarovy evidentní neúspěchy – dokonce ani velcí kritikové neúspěch v Africe, nemluvě o kubánské ekonomice, příliš nepřipomínali – a vyvolaly okamžitě vlnu spekulací o skutečné podobě guerillera konce. Šířitelé slávy legendárního komandanta partyzánské války na Kubě a nemilosrdného kritika politiky Spojených států na řadě velkých mezinárodních setkání se zoufale ptali, jak je vůbec možné, že hrdina mohl padnout do rukou nepřátel. Samozřejmě aplikovali odvěký výklad obdivovatelů nepřemožitelných válečníků, zbabělcům vycvičeným CIA musela pomoci jenom zrada někoho z hrdinových blízkých. A to ještě nevěděli, že hlavním poradcem CIA u jednotky, která Guevaru uštvala a dopadla, byl Félix Rodríguez. Uprchlík z Castroy Kubu ve službách americké agentury. Přitom ale stačilo přečíst si příslušný odstavec z bible latinskoamerických partyzánů počátku šedesátých let, *Party-*

zánské války Ernesta Che Guevary, v níž autor svoji smrt, aniž by si to uvědomoval, předpověděl, když napsal: „Partyzánská válka může být zahájena až tehdy, stojí-li po boku partyzánů většina obyvatelstva, takže i při nepoměrně menším počtu zbraní je možná obrana proti utiskovatelům. Partyzán tedy počítá s plnou podporou místního obyvatelstva, a to je podmínka *sine qua non*. Porovnejme si to s lupičskými bandami, působícími v některých oblastech. Tyto bandy zdánlivě mají charakteristické znaky partyzánské jednotky: její jednodušnost, poslušnost velitelů, statečnost, znalost terénu a často i správné použití taktiky. Chybí jim jen podpora lidu, a právě proto jsou nevyhnutelně pochyťtány nebo vyhubeny bezpečnostními oddíly.“ Guevara vedl svůj miniaturní oddíl Kubánců do oblasti, kde se mezi indiánskou a mestickou populací jasně odlišoval už jen barvou kůže. Navíc do země, kde byla přinejmenším částečně provedena pozemková reforma a vesničané mu tedy podporu odmítli, pokud vůbec neoznámili přítomnost podezřelých cizinců vojákům. Řečeno možná poněkud nadneseně, Guevara prohrál v okamžiku, kdy se rozhodl odejít tam, kam odešel.

Co se pak týče úplného konce Guevarova života, okamžiku, kdy se stal cílem střel vybraného samopalníka, byl zase předmětem zájmu desítek biografů, kteří hovořili a hovoří o vraždě či popravě, zabývají se otázkou, kdo vydal rozkaz k palbě a otázkou zacházení se zajatci vůbec. Sám Guevara měl v této věci zcela jasno: „Raněný nepřítel musí být nedotknutelný a jeho zranění musí být co nejlépe ošetřeno. Byl-li ovšem jeho minulý život takový, že si za něj zaslouhuje tak ve-

líký trest jako trest smrti, pak s ním naložíme zcela podle jeho minulosti. V žádném případě není možné brát zajatce ...“

S výročím Guevarovy smrti přišla nová vlnu zájmu o jeho osudy i odkaz. Konají se konference, vycházejí nové publikace. Tak jako dříve často s diametrálně odlišným pohledem. Kritické i oslavné, což je případ této knihy. Ta se v řadě ohledů od běžné guevarovské hagiografické literatury vůbec neliší. Nabízí klasické atributy světce – láska k matce, ochota přinášet oběti pro lepší život bližních, zrada učedníka, mučednická smrt. V jednom však přece jen vyniká, napsal ji bratr protagonisty spisu, což jí dodává na autenticitě a důvěryhodnosti. Pro Guevarovi obdivovatele se stane nepochybně textem potvrzujícím jejich víru, Guevarovi odpůrci ji patrně znechuceně odloží. Pro nezaujatého čtenáře však bude mít cenu svědectví ne o „Che“ Guevarovi, ale o prostředí, z něhož vyšel a pro které byl a zůstává příkladem. Proto začínala výuka na kubánských základních školách celá desetiletí sborovou recitací kratičké věty: „Queremos ser como Che“ – Chceme být jako Che.

Praha, září 2017

prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

Quebrada del Yuro

Čekal jsem čtyřicet sedm let, abych se vydal na místo, kde byl zavražděn můj bratr Ernesto Guevara. Každý o jeho smrti ví, že byl zbaběle zastřelen 9. října 1967 v ubohé třídě obecní školy v La Higueře, osadě ztracené na jihu Bolívie. Zajat byl večer předtím, v hloubi Quebrady del Yuro, v pusté roklí, kam se stáhl poté, co si uvědomil, že jeho prořídlou skupinu guerrilleros oslabených hladem a žízni obklíčila armáda. Říká se, že zemřel důstojně a že jeho poslední slova zněla „Póngarse sereno y apunte bien. Va a matar a un hombre“ (Uklidněte se a mířte dobře. Zabijete člověka.). Mario Terán Salazar, nešťastný voják, jenž měl tu špinavou práci odvést, se třásl. Che byl zajisté po jedenáct měsíců veřejným nepřítelem číslo jedna pro bolivijskou armádu, možná dokonce celý americký kontinent, ale byl to také legendární nepřítel, mytická postava ověňčená slávou, pověstná svým smyslem pro pravdu a spravedlnost a také svou obrovskou statečnost. A co když byl tenthle Che, dívající se na něho bez mrknutí svýma hlubokýma očima a náznaku toho, že by ho soudil, ve skutečnosti přítel a zastánce prostého lidu, namísto krvelačného revolucionáře, jak ho líčili jeho nadřízení? A co když se jeho stoupenci,

Můj bratr Che

o nichž se říkalo, že jsou velmi loajální, jednoho dne rozhodnou ho vypátrat a pomstít jeho smrt?

Mario Terán Salazar se musel opít, aby našel odvalu zmáčk-nout spoušť. Když viděl, jak Che vsedě klidně čeká, až se naplní osud, jehož neodvratnost teď poznal, zalitý potem chvatně vyšel z učebny. Jeho nadřízení ho donutili se tam vrátit.

Můj bratr zemřel vestoje. Chtěli jeho smrt vsedě, aby ho ponížili. Odporoval jim a tuhle poslední bitvu vyhrál. Mezi mnohé jeho přednosti a nadání se řadilo i umění lidi přesvědčit.

Na cestu do Quebrady del Yuro jsem si koupil nové tenis-ky. Je tam hluboká soutěska, která se úzce svažuje přesně za La Higuera. Být tady je pro mě velmi těžké a bolestné. Bolestné, ale nutné. Tuhle pout' si v sobě nesu už léta. Bylo pro mě téměř nemožné přijít sem dřív. První roky jsem byl příliš mladý a psychicky ne dost připravený. Potom se Argentina stala fašistickou a represivní a já skoro devět let vězel v base vojenské junty, která se zmocnila vlády v březnu 1976. Naučil jsem se nevyčnivat z davu: v politickém prostředí mojí země bylo dlouho nebezpečné být spojován s Che Guevarou.

Můj bratr Roberto do této oblasti přijel v říjnu 1967 po rodinné depeši z Buenos Aires, aby se pokusil identifikovat Ernestovo tělo poté, co byla oznámena jeho smrt. Vrátil se hluboce otřesený a zmatený: než stihl do Bolívie dorazit, po ostatcích našeho bratra se slehla zem. Bolivijsí vojáci Roberta vozili lodí z města do města a pokaždé si vymysleli jinou výmluvu.

Můj otec a mé sestry Celia a Ana Maria nikdy k cestě nenašly sílu. Matku si vzala rakovina o dva roky dříve. Kdyby už neležela v hrobě, Ernestova smrt by jí do něj pomohla. Zbožňovala ho.

Quebrada del Yuro

Z Buenos Aires jsem přijel autem s přáteli. Okružní cesta byla dlouhá 2600 kilometrů. V roce 1967 jsme netušili, kde Ernesto je. Z Kuby odešel ve velkém utajení. Jen několik lidí – mezi nimiž byl i Fidel Castro – vědělo, že bojuje za bolivijský lid. Má rodina se ztrácela v domněnkách, představovala si ho na druhém konci světa, možná v Africe. Ve skutečnosti byl jen třicet hodin cesty od Buenos Aires, kde jsme žili. Až po několika letech jsme zjistili, že to vzal nejdříve přes Belgické Kongo¹ s tuctem černých Kubánců, aby podpořili povstání Simbů.

Na hřebenu rokle se mě ujímá průvodce. Neví, kdo jsem a já na svém odhalení netrám. Žádá po mně peníze za to, že mě doprovodí na místo, kde Che Guevaru zajali, první znak toho, že se z bratrovy smrti stal obchod. Jsem rozhořčený. Che byl přesně proti podlým ziskům. Přítel, jenž mě doprovází, je v šoku a nemůže si pomoci a nevyzradit, kdo jsem. Jak se ten průvodce vůbec opovažuje tahat peníze z Che Guevarova bratra, který poprvé přichází rozjímat na místo jeho osudové porážky? Průvodce poodstoupí a svýma kulatýma očima na mě hledí ve zbožné úctě. Řeklo by se, že má zjevení. Překotně mumlá omluvy, které ani neslyším. Zvykl jsem si. Být Che Guevarův bratr nebylo nikdy všední. Lidé jsou vždy v rozpacích, když se to dozvědí. Kristus přece nemůže mít sourozence. A Che, to je trochu jako Kristus. V La Higueře a Vallegrande, kam jeho tělo převezli 9. října, aby ho veřejně vystavili, než zmizelo, se z něho stal svatý Ernesto z La Higuery. Lidé se

---

¹⁾ V roce 1998 vyšla jeho kniha *Deník z Konga: vzpomínky revoluce*, francouzsky v Mille et une nuits, 2009.

Můj bratr Che

před jeho obrazem modlili. Já náboženskou víru vcelku respektuji, ale tohle mi opravdu vadí. V naší rodině už od dob babičky z otcovy strany – Any Lynch-Ortizové – v Boha nevěříme. Matka nás nikdy na mši nevzala, Ernesto byl člověk. Musíme ho nechat sejít z piedestalu a vdechnout té bronzové soše život, aby mohla ve svém poslání pokračovat. Che by svůj status modly nenáviděl.

Vydávám se na sestup k tomu osudnému místu s těžkým srdcem. Nehostinnost rokle mě udivuje. Vlastně až na několik suchých keřů to tu připomíná poušť. Lépe chápu, že se tady Ernesto chytil do pasti jako krysa. Bylo téměř nemožné se ztratit z dohledu armáde, která Quebradu obklíčila už o den dříve.

Přicházím na místo, kde kulka bratra zasáhla do levého stehna a do pravého předloktí. Jsem rozechvělý. Před neduživým stromem, o který se 8. října opíral, je na vyprahlé zemi odlita betonová hvězda. Značí přesné místo, kde seděl, když ho objevili. Zachvacuje mě hluboká úzkost. Zmocňují se mě pochyby. Cítím jeho přítomnost. Lituji ho. Sebe se ptám, co tady dělal, sám. Proč jsem nebyl s ním? Jasně, že jsem měl být s ním. Byl jsem také bojovník. Nebyl mi jen bratrem, ale také spolubojovníkem, mým vzorem. Bylo mi sotva dvacet tři let, ale to není omluva: V kubánské Sierře Maestré, horském masivu, odkud vyšel ozbrojený prapor, který Fidel Castro pojmenoval *Commandante* a který se velmi proslavil, bylo bojovníkům patnáct! Nevěděl jsem, že je v Bolívii, ale měl jsem to vědět! Měl jsem s ním zůstat na Kubě a v únoru 1959 se otci vzepřít.

Sedám si, nebo se spíše sesouvám na místo, kde seděl on. Vybavuji si jeho hezkou tvář, hypnotizující zkoumavý pohled,

šibalský úsměv. Slyším jeho nakažlivý smích, jeho hlas s nepopsatelným zabarvením: po letech v Mexiku a na Kubě se v jeho španělštině mísily tři různé přízvuky. Cítil se osamělý, přemožený?

Otázky, jež mě napadají, jsou někdy konkrétní. Jindy čistě sentimentální. Che nebyl sám, spolu s ním bylo zadrženo šest dalších bojovníků. Mohl jsem mu pomoci uprchnout? V ten den se to podařilo² pěti z nich, mezi nimi i Guidovi „Inti“ Peredovi. Proč ne jemu? Znovu si skládám dohromady vývoj událostí, které vedly ke smrti mého bratra. Byl Che prodán? A pokud ano, kým? Existuje několi hypotéz, ale protože jsou to jen hypotézy, radši se jimi nebudu zabývat. Ernesto bojoval pod jménem Ramón Benítez. Říká se, že si vybral jméno Ramón jako projev úcty k vyprávění *Reunión*³ Julia Cortázara, v němž popisuje peripetie skupiny revolucionářů v pohoří Sierra Maestra. Jeho přítomnost byla opředena tajemstvím. Stravována informacemi od CIA – která se drze usídlila v prezidentském paláci René Barrientose v La Pazu – měla bolivijská vláda bez jakýchkoliv důkazů za to, že Ernesto Guevara ovládá guerillu v Nanchahuazú. Šlo to až tak daleko, že Argentinec Ciro Bustos, zadržený během zmatků, kdy mu Che dovolil opustit povstání, byl nucen sestavit jeho podobiznu pod pohrůžkou zbytku života ve vězení.

---

²⁾ Déle než měsíc se jim dařilo uhýbat před nástrahami bolivijské armády a dostat se do města nepozorovaně. Guido „Inti“ Peredo tam bude vypátrán a zavražděn v roce 1969.

³⁾ *Shledání*, pozn. překl.

Můj bratr Che

Když stoupám roklí nahoru, cítím se zničeně, prázdně. V La Higuere mě čeká nepříjemné překvapení. Když vcházím do osady, abych mohl rozjímat ve škole, kde Ernesta zabili, ze skupiny japonských turistů se oddělí jedna žena a vrhá se na mě. Právě se dozvěděla – od novinářky rovněž z Japonska –, že Che Guevarův bratr je tady. Mezi vzlyky mumlá: „Che Guevarův bratr, Che Guevarův bratr.“ Zdvořile mě žádá, abych se s ní vyfotil. Abych ji uklidnil, nezbyvá mi než souhlasit. Zdá se, že ve mně vidí bratrovo vtělení. Cítím zmatek a dojetí zároveň. Téměř padesát let po bratrově smrti je více než kdy předtím přítomný v kolektivní paměti. Jistěže já nejsem Ernesto, ale mohu a musím šířit jeho ideály a myšlenky. Jeho pět dětí ho sotva zná. Moje sestra Celia a bratr Roberto kategoricky odmítají promluvit. Sestra Ana Maria zemřela na rakovinu stejně jako má matka. A mně je 72 let. Nemohu ztrácet čas.

Škola, kde Ernesto strávil svou poslední noc, prošla několika úpravami. Příčku, rozdělující dvě třídy, zbourali. Zdi jsou pokryty obrazy a plakáty vypodobňujícími poslední hodiny jeho života. Židle, na níž seděl, když Mario Terán Salazar vešel dovnitř, aby ho zabil, je stále tady. Představuji si, jak tu můj bratr vsedě čekal na smrt. Je to těžké.

Uprostřed vesnice se tyčí velká bílá busta od kubánského umělce, podle slavné fotografie Alberta Kordy *Guerrillero heroico*. Tato busta, za níž se rýsuje bílý kříž, má za sebou také pohnutý osud. Instalovali ji na začátku roku 1987, pak ji spěšně odstranilo komando bolivijské armády a nahradilo ji pamětní deskou na počest vojáků, kteří padli v guerille. Na své místo se vrátila o dvacet let později, tentokrát i s čtyřmetrovou sochou,

Quebrada del Yuro

tyčící se u vstupu do osady. Obyvatelé La Higuery a Vallegrande žili roky plni strachu. Nikdo se neodvažoval mluvit o Che Guevarovi: v touze odstranit všechny stopy tohoto „rozvraceče“⁴ bolivijský režim zakázal jakékoliv zmiňování jeho jména. V reakci na vynucené mlčení se samozřejmě začaly přirozeně rodit různé legendy. V okamžiku jeho zajetí neměli aymarští Indiáni, již oblast obývali, nejmenší ponětí o důležitosti tohoto vězně. Cizince nikdy neviděli a téměř nemluvili španělsky. Po Che Guevarově smrti se do vesnice nahrnuly davy novinářů. Až do 9. října 1967 o La Higueře nikdo neslyšel. Desátého se třicet šest letadel vyrovnalo na provizorní dráhu ve Vallegrande, šedesát kilometrů odtud. Domorodcům začalo docházet, že se začíná dít něco velkého, že jejich vězeň nebude jen tak někdo.

Ernestovo tělo bylo přemístěno do Vallegrande na nosítkách připevněných k podvozku vrtulníku. Bolivijsí vojáci se rozhodli jeho tělo pro výstrahu vystavit v prádelně v zadní části zahrady místní nemocnice po dobu sedmnácti hodin. Museli ukázat, že rozvraceči z téhle Ernestovy sebranky budou zneškodnění. Che byl mrtvý, mrtvý, mrtvý! At' si z tohoto patetického konce vezme lid ponaučení. At' se nezapléhá do tak ubohých podniků předem odsouzených k nezdaru. Do půl těla svlečeného ho položili na betonovou desku. Byl bosý, oči měl otevřené. Říkalo se ale, že mu je kněz v La Higueře zavřel...

---

⁴) S vlnami represí v Argentině se z původně přídavného jména rozvratný, stalo jméno podstatné – rozvraceč (španělsky „subversivo“, pozn. překl.), takže bude takto používáno i v této knize.

Můj bratr Che

Někteří připodobňovali obraz mého popraveného bratra k plátnu *Mrtvý Kristus* od italského renesančního malíře Andrea Mantegna. Ta podoba je znepokojivá, ale nepřináší nic. Někteří svědkové vyprávěli, že je Che Guevarovy oči sledovaly, když kolem jeho těla popocházeli. Jiní zase, že lékař – bratrův tajný obdivovatel –, jenž měl tělo očistit, ho chtěl nabalzamovat, ale z nedostatku času mu vyňal srdce, aby ho uchoval ve skleněné nádobě. Ten lékař nechal údajně zhotovit dvě posmrtné masky, jednu z vosku a druhou ze sádry. Zdravotní sestra se zase podívala nad klidem v Ernestově tváři ve zvláštním kontrastu s výrazem ostatních zabitých guerilleros, poznamenaných utrpením a úzkostí. Já těmhle nesmyslům nevěřím. Všechny mají stejný cíl: Udělat z Che Guevary mýtus. Já se proti tomu mýtu snažím bojovat a vrátit bratrovi lidskou tvář.

Po 9. říjnu zůstalo patnáct vojáků v La Higueře rok na hlídce. Obyvatelům vysvětlili, že tam jsou proto, aby je ochránili před Che Guevarovými komplici, kteří by si nenechali ujít pomstu jeho smrti a přišli by je zmasakrovat. Protože to přece byli oni, vesničané, kteří ho zradili. A tak se zrodil kult, v šepotání a strachu.

Z toho potupného obchodu, jenž se kolem Che Guevary rozvinul, jsem zděšený. Ernesto by tyhle absurdní legendy hraničící s mysticismem zavrhl. V La Higueře a ve Vallegrande je na něm založený úplný turistický business. Probíhají tam průvodcované prohlídky kolem „Che Guevarovy cesty“. Snaží se vám tam prodat kdeco. Je to odporné. U východu ze školy jsem viděl stánek s předměty, tričky, vlajkami. Přišlo mi to nevýslovně nízké. Ernesto bojoval za osvobození americ-

Quebrada del Yuro

kého kontinentu a kdekdo teď pro peníze kšeftuje s jeho podobiznou. Lidé se modlí u svatého Che, prosí ho o zázraky, modlí se za své krávy nebo kdoví co ještě! Che chtěl dávat, ne brát. Věřil v člověka jako pána svého osudu a ne jako někoho podrobeného vyšší síle, která by mu věci povolovala nebo zakazovala. Věřil v boj. Byl to humanista.

V La Higueře jsem byl dvakrát a rozhodně se tam už nevrátím. Už to není osada se čtyřmi ubohými domy, ale obchod pod širým nebem, kde se z člověka neustále snaží vytáhnout peníze. To nemá s mým bratrem nic společného, nic.

Ernestovo tělo záhadně zmizelo 11. října 1967 ráno. Jep-tiška, která měla v nemocnici službu, později svěřila německému františkánovi, bratru Anastasiovi, že tu noc slyšela hučení procesí v nemocničních chodbách kolem jedné hodiny ráno. Samozřejmě hned začaly kolovat různé fámy. Pravda se ukázala o dvacet let později.